

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

FRIT DANMARK

UDGIVET AF EN KREDS AF DANSKE

NUMMER 8

Fredag den 29. Juni 1945

4. AARGANG

San Francisco, hvor de Forenede Nationers Kongres har fundet Sted.

Dansk Udenrigspolitik

Af Udenrigsminister J. Christmas Møller

Lige til den 29. August 1943 byggede dansk Udenrigspolitik egentlig paa én eneste Kendsgerning: Nederlaget i 1864. Det var i de Kredse, hvor jeg færdedes som ganske ung politisk interesseret før den første Verdenskrig, egentlig moderne at hævde, at den nyere danske udenrigspolitiske Linie

med dens tyskorienterede Politik stammede fra Systemskiftet, og at Sammenfaldet af Gesandtskiftet i Berlin og Systemskiftet var noget meget mere end en Tilfældighed, og fra ivrig anti-demokratisk Side benyttede man Folkets Stemning til ogsaa paa dette Omraade at lægge Demokratiet for Had.

Sandheden er efter min Opfattelse en anden. Nederlaget i 1864 havde en saa overvældende Indflydelse ikke blot paa det store brede almindelige Folk, men ogsaa paa de ledende Kredse, at der i Virkeligheden efter 1864 indlededes en ny Politik over for Tyskland.

INDHOLD:

Dansk Udenrigspolitik	1
Kontrol med Frihedskæmpermonu- menter	3
Er Sovjetpolitik mystisk?	4
Leder: Modstandsbevægelsens Fremtid	6
Sømandenes Krav om bedre For- hold og Udrensning	7
Den norske Hjemmefront	8
Hvorledes gaar det med Værne- magerloven?	10
Skæven i Broderøjet	12
Ugens Bidstrup	13
Dansk Delegation i Oslo	16

Sandheden er jo iøvrigt ogsaa den, at de Angreb, som man i sin Tid rettede mod *J. C. Christensen* og *Raben-Levetzau* for ved Optantkommissionen af 1907 at have givet Afkald paa Danmarks Ret til Nordslesvig, var urigtige, og at Afkaldet i Virkeligheden gaar tilbage til Estrups Tid, i Vinteren 1878—79. Men sandt er det ogsaa, at Dobbeltigheden i den danske Udenrigspolitik træder meget tydeligere frem i Begyndelsen af det 20. Aarhundrede. Den Dobbeltthed nemlig, som det var samtidig at bære Neutralitetspolitikens Maske og have en bestemt aandelig Indstilling, beherskedes den officielle danske Udenrigspolitik lige til 1943 af.

Sandheden er jo nemlig den, at der i alle disse 40 Aar var en dybtgaaende Modsætning imellem Folkets almindelige Stemning og Anskuelse og den officielle Politik. Det danske Folk var ogsaa i Kraft af den slette Behandling, det danske Mindretal i Slesvig fik, afgjort tysk-fjendtlig, og Sandheden er jo ligeledes den, at selv om de mægtige og betydningsfulde Kræfter under den første Verdenskrig forsøgte at føre en ret tyskvenlig Politik, prellede dette jo i Virkeligheden af paa de egentlige Følelser og Anskuelser i det danske Folk. Den allerstørste Del af Folket følte sig ved stærke Baand knyttet i ganske særlig Grad til Storbritannien, og der var i den første Verdenskrigs første Aar en enorm Forskel mellem Stemningen i Danmark og Stemningen i Sverige.

Den udenrigspolitiske Linie, som blev anlagt i det første Tiaar op mod Verdenskrigen, maatte derfor føres paa Trods af Folkets Mening og Anskuelse; derfor behøvede den jo i og for sig ikke at have været forkert, og jeg me-

ner til Eksempel, at de voldsomme Angreb, som man fra bestemt politisk Side, da det var ufarligt, rettede mod *J. C. Christensen* for hans Lütken-Politik, er ganske uberettiget. *J. C. Christensen* søgte ved den Lejlighed at orientere sig, og dette lykkedes i Virkeligheden for ham. Dertil kom den afgørende Forskel, der var mellem Tiden da og nu. Hvad man end vil mene om Neutralitetspolitikken, kan man ikke benægte, at der var en god Begrundelse for den. Vi havde oplevet 1864, hvor man ikke fra nogen Side kom os til Hjælp. Vi havde ogsaa dengang Eksempler nok paa, at enhver kun varetog sine egne Interesser, og selv om derfor Forholdet under den første Verdenskrig vel var det, at det danske Folks overvældende Flertal var alt andet end neutral, men var pro-allieret, saa kunde man dengang være bekendt at være neutral. Det var ligefrem rimeligt, at ethvert Land søgte at være det, og det kejserlige Tyskland var jo næsten ogsaa hvidt i Sammenligning med det sorte Djævelskab, som kom til at regere i Tyskland senere.

Meget afgørende for den danske udenrigspolitiske Stilling mellem de to Verdenskrige blev naturligvis den Kendsgerning, at Danmarks Neutralitetspolitik lykkedes under den første. Der var maaske nogle Skridt til Siden, men hvem tænker paa det. Den radikale Udenrigspolitik under den første Verdenskrig havde Succes, og Historikere vil sikkert engang afsløre, hvorledes denne Succes kom til at blive skæbnebestemmende for Beslutninger og Anskuelser, de samme Mænd traf 25 Aar senere.

Naar Danmark var saa ovenud heldig at klare den 5. August 1914, hvorfor skulde det saa ikke lykkes engang til, den 9. April 1940!

Naar Danmark til Trods for, at det havde ført en Neutralitetspolitik under den første Verdenskrig, som mange pæastod var tysk-orienteret eller med Hældning til tysk Side, og vi til Trods herfor straks efter Sejren fik Tilbud om at faa en meget større Del af Slesvig tilbage, end vi ønskede, hvorfor skulde saa en tilsvarende Politik ikke kunne lykkes 25 Aar senere!

Derfor var Kravet om, at vi skulde fortsætte denne Neutralitetspolitik, som

man syntes havde haft saa straalende Resultater, overmaade stærkt, og det er vel heller ikke for meget sagt, at imellem Krigsaarene førte Danmark atter en Politik, hvor vi spillede paa to Streng. Vi gik samtidig med Liv og Sjæl ind i Folkenes Forbund og erklærede os parat til at støtte dette saa stærkt, som det overhovedet kunde ske, men naar man forsøgte at føre den Betragtning frem, at dette intet havde med Neutralitetspolitik at gøre, og vi netop i Kraft af vor Folkeforbundsstilling maatte have vort Værn i Orden, saa prellede dette af paa det, der var blevet den traditionelle Politik, Neutralitetspolitikken.

Med den anden Verdenskrig døde Neutralitetspolitikken, og det maa haabes, at den aldrig genopstaar. Ja, Neutralitetspolitikken døde vel allerede, inden den døde. Thi Forholdet var jo det, at med Fascismens og Nazismens Vækst i store Dele af Europa og navnlig efter Hitlers Magtovertagelse i 1933 blev Skellet et andet end det tidligere, og det blev mere og mere klart, at her var ikke blot Tale om, at det enkelte Land kunde føre sin egen neutrale og nationale Politik. Fascismen og Nazismen var en international Fare, som allerede længe inden Tyskland begyndte Krigen burde have ført alle andre Nationer sammen i en ubrydelig Ring imod Tyskland og Italien, og det vil altid være den russiske Udenrigspolitik og daværende Udenrigsminister *Litvino's* store Fortjeneste, at Sovjet og han forsøgte at anlægge en saadan Politik i Genève, men som bekendt var der ikke tilstrækkelig Forstaaelse herfor.

Og var der ingen Tvivl om Folkenes Sindelag under den første Verdenskrig og ej heller om det danske Folks, saa gjaldt dette saa meget mere ved Udbrudet af den anden Verdenskrig eller vel rettere lige fra 1933, men Tiden var ikke moden til at skifte fra den officielle Neutralitetspolitik til at tage et bestemt Standpunkt sammen med de Magter, man følte sig saa nær og inderligt forbundet med. Ogsaa dette kan naturligvis forklares og forsvares.

Der var jo i Virkeligheden intet Land, som var helt moden til at forstaa den nye Tid, intet af de mindre Lande gjorde det, og Forstaaelsen var i

(Fortsættes S. 14)

KONTROL MED FRIHEDSKÆMPE MONUMENTER

Man har i Dagspressen efter Befrielsen Gang paa Gang læst om Udkast og Forslag til Monumenter, Mindelunde o. lign. rundt om i Landet for at hædre faldne Frihedskæmpere, og det er sandsynligt, at der talrige Steder vil blive taget Initiativet til Rejsningen af saadanne Monumenter. Efter at man har haft Lejlighed til at se Prøver paa disse Mindesmærker i Aviserne, er der Grund til at være paa Vagt, fordi der anstændigvis i saadanne Spørgsmaal maa stilles visse fundamentale Krav om kunstnerisk Forsvarlighed. Ikke mindre vigtigt er det at passe paa, hvilke Kunstnere der kommer til at gaa i Gang med disse Opgaver. For et Par Dage siden stod der at læse, at Billedhuggeren *Hans Syberg* var i Gang med at lave en Mindeplade, forestillende Montgomery, og Over-

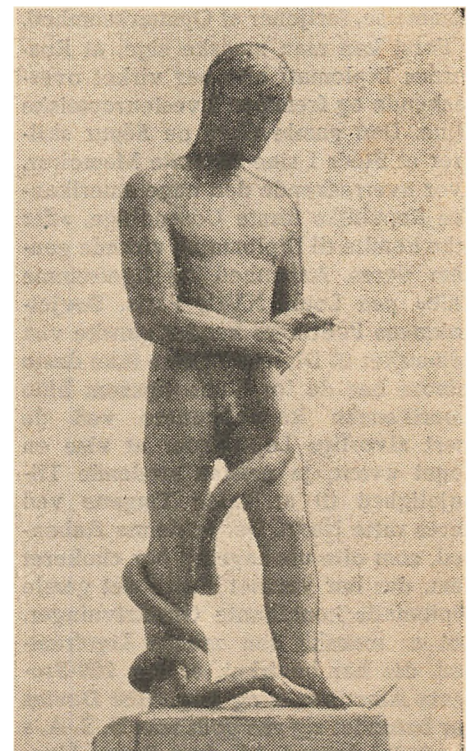
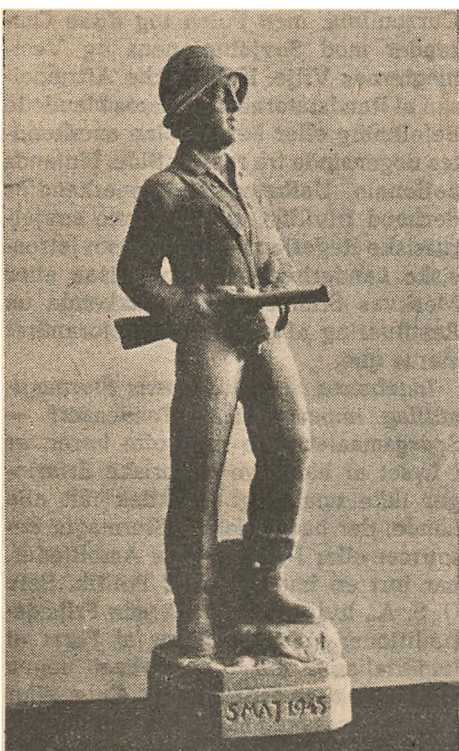
skudet ved Salget af denne Platte skulde gaa til at understøtte de faldne Frihedskæmpers Efterladte. Nu er det blandt Billedhuggere en kendt Sag, at *Hans Syberg* er en af de to eller tre danske Billedhuggere med udtalte tyske Sympatier — saa Valget af Kunstner kunde nok i dette Tilfælde have været heldigere.

For at undgaa saadanne eller lignende Fejltagelser, for at undgaa et Orgie af hæslige Banaliteter eller nazistisk prægede vaabenlyriske Monumenter, for at understrege, at Kampen mod Nazismen først og fremmest var af aandelig Art, skønt den ogsaa foregik med Maskinpistoler, og for at vi i det hele taget kan være Frihedskampens Monumenter bekendt over for vore Efterkommere, vil »Frit Danmark« slaa til Lyd for, at der nedsættes en kunstnerisk forsvarlig Komité,

hvis Sammensætning er af en saadan Art, at baade Frihedsbevægelsens og de kunstneriske Hensyn er passende repræsenteret. Der kan naturligvis ikke herske nogen Tvang, men det bør være saadan, at et hvilket som helst Monument over Frihedskampen bliver godkendt af denne Komité, før det opstilles. I Almindelighed vilde man vel i en saadan Sag henvende sig til Akademiraadet og overlade et Udvalg herfra den endelige Afgørelse, men i det foreliggende Tilfælde maa Modstandsbevægelsens Folk gøre Krav paa at være tilbørligt repræsenteret i en saadan Komité.

»Frit Danmark« har taget Initiativet til Dannelsen af en saadan Komité og har fra Direktøren for Statens Museum, *Leo Swane*, og Direktøren for Det kgl. Akademi for de skønne Kunster, *Johannes Bjerg*, faaet Tilsagn om, at de sammen med Minister *Mogens Fog* og Minister *Frode Jacobsen* vil udarbejde Forslag til en foreløbig Komité, bestaaende af ukompromitterede danske Mænd og Kvinder.

Hvis vi vil undgaa en ukunstnerisk og billig Spekulation i banale »Frihedskæmper-Monumenter«, er det nødvendigt, at der bliver taget Af-fære nu.

Tre uheldige Forslag til Frihedskæmper-Monumenter. Det er den Slags, man gerne skulde undgaa.

ER SOVJETPOLITIK MYSTISK?

Af Dr. phil. Helmuth Gottschalk

Det officielle sovjetrussiske Blad *Pravda* er fremkommet med en energisk Protest og Kritik mod en Del engelske og amerikanske Blade, der gerne fremstiller den russiske Politik som gaadefuld eller mystisk. Denne Protest er meget interessant, fordi den understreger et Standpunkt, som de tre store allierede Landes ansvarlige Ledere Gang paa Gang har fremhævet, nemlig: selv om der er mange vanskelige internationale Spørgsmaal, kan og skal de løses i en international Enighedens Aand. Gaadefulde politiske Hensigter fra den ene eller anden Parts Side vilde passe daarligt til denne Indstilling, og det er i dette Samarbejdes Interesse, naar *Pravda* med saa energisk Stemmeføring svarer, at den sovjetrussiske Politik er alt andet end mystisk, men tværtimod klar og logisk. Heller ikke den saglige Rigtighed i *Pravda's* Paa-stand turde kunne benægtes.

Russisk Aabenhed.

Det har i Dag sin særlige Betydning for Forstaaelsen af den verdenspolitiske Udvikling at være klar over Grundprincipperne i de store allierede Landes Politik, og især Sovjetunionens Billede, som det tegner sig for en objektiv Bedømmelse, fortjener al Opmærksomhed.

Først kan man maaske sige, at Russernes Diplomati ofte har virket overraskende og fremmed i vesteuropæiske Øjne. Den gamle *Grev de Ségur* skildrer et Steds i sine berømte Memoirer, hvor overraskende den unge amerikanske Republiks første Udsendinge, »der ikke kendte til Diplomati«, virkede gennem deres Aabenhed og ligefremme Tale« paa Louis XVI's Paris. Sovjetunionens Politikere kender ganske vist udmærket til Diplomati, men ikke desto mindre har de for Vane ligesom hine amerikanske Republikanere ved de mest alvorlige Lejligheder at vise en noget uvant, ja næsten stødende Tilbøjelighed til at kalde Tingene ved deres rette Navn. Det er denne Aabenhed, som ofte ubehageligt har chokeret dem, der har vænnet sig til det gamle Diplomatis konciliante Omskrivninger. Det er maaske den samme Ligefremhed, der har bevirket, at den 100-Procents Amerikaner og Kapitalist Davies har befundet sig saa godt som U. S. A.'s Gesandt i det røde Moskva. Denne Ligefremhed kommer formodentlig af, at

Russerne sværger til den historiske Materialisme, eller med andre Ord — de tror paa Kendsgerningernes Magt og mener, at Kendsgerninger plejer at være saa indlysende, at man lige saa godt kan kalde dem ved deres rette Navn. Men dette lyder ikke altid saa godt og vækker ikke udelt Glæde, hvad Litvinovs berømte Taler i Genève mange Gange har bragt Bevis for. Det er sikkert et Resultat af samme Indstilling overfor Kendsgerningernes Magt, at det russiske Diplomati plejer at tie der, hvor man efter vesteuropæisk diplomatisk Kotyme er vant til at ty til henholdende Tilkendegivelser, Kommentarer og Kommunikeer. »Moskvas gaadefulde Tavshed« er et yndet Begreb for mange Lederskribenter. — Aaben Ligefremhed eller østersagtig Tillukketthed og Tavshed er altsaa Sovjetdiplomatiets Façon. Den vil ofte virke mindre konciliant end den tilvante væstlige diplomatiske Veltalenhed, der iøvrigt heller ikke siger mere end det, der passer den, men særlig gaadefuld er den nu ikke, naar Iagttageren gør sig Umage med at studere Kendsgerningerne i Stedet for Kommunikeerne.

Kollektiv Sikkerhed.

Sovjetunionens Udenrigspolitik er ikke vanskelig at forstaa, naar man holder sig til alle russiske politiske Tilkendegivelser evigt gentagne »ceterum censeo« og sammenligner det med de indtrufne historiske Kendsgerninger. USSR's centrale politiske Maal har været at beskytte Landet imod Angreb for uforstyrret at kunne fortsætte med den i 20'erne begyndte storslaaede økonomiske Opbygning. For Resten har denne Politik ikke været principielt egoistisk, da Russerne tidligere end de fleste andre Lande har været klar over den ubrydelige internationale Sammenhæng, der i vor Tid kæder alle Landes økonomiske og politiske Skæbne sammen. Moskva har været villig til at handle efter denne Indsigt i en Aand af international Solidaritet, og et uhildet Vidnesbyrd herom finder man f. Eks. i Ambassadør Davies Rapport fra Moskva fra hans Ophold der før Krigen. Roosevelt og Davies var enige med de russiske Politikere i deres Syn paa Udviklingen, men selv deres Indflydelse var for svag og kom for sent til at forhindre Katastrofen. Det var Sovjetunionens Folkeforbundsdelegat

Litvinov, der skabte Begrebet »kollektiv Sikkerhed«, der i Dag — efter Katastrofen — søges realiseret paa San Francisco Konferencen.

Russisk Realisme.

Men Moskva-Politikerne er Realister. Om det er nødvendigt, vil og kan de sætte deres eget Lands Interesse først og uden smaalige Hensyn sørge for Russernes egen Sikkerhed. Da Polen i 1939 ønskede russisk Hjælp, men frabad sig russiske Tropper (!), og da Forhandlingerne med Storbritannien og Frankrig drog i Langdrag, fordi Forhandlerne kom uden tilstrækkelig Fuldmagt, afsluttedes den skæbnesvangre Ikkeangrebpaft med Tyskland. Den samme haardhændede Realisme viste sig med Henblik paa Randstaterne og Finland. Haardhændet ganske vist, men ikke umaadeholdende; Finland er stadig selvstændig og uafhængig.

Endelig er det værd at nævne, at de sovjetrussiske territoriale Udvidelser kun er en Tilbagevenden til en status quo, der uden russisk Billigelse var blevet forandret efter 1917, altsaa efter en tabt Krig og Revolutionen. Russerne har aldrig frivilligt givet Afkald paa de hviderussiske Distrikter til den kendte Curzonlinie, men Polen tog disse Omraader mod Sovjetunionens og Vestmagternes Vilje. Heller ikke Aftrædelsen af Randstaterne med deres blandede Befolkning eller Bessarabien anerkendtes nogensinde fra russisk Side. Finlands nationale Uafhængighed anerkendtes derimod frivilligt af den første sovjetrussiske Regering. — De nye sovjetrussiske Landerhvervelser er altsaa efter Moskvas Standpunkt udelukkende en Restituering af en retmæssig forandret status quo.

Indebærer Sovjetunionens Stormagtsstilling imperialistiske Tendenser? — Spørgsmaalet, som man ofte hører, er i Lyset af hidtidige historiske Erfaringer ikke unaturligt. Praktisk talt alle Lande, der har naaet en Stormagts Resourcer eller i det mindste Ambitioner, har ført en imperialistisk Politik. Selv U. S. A., hvis dybt forankrede Frihedstraditioner staar imod for al Form af Imperialisme, har ikke dannet nogen Undtagelse; se Filippinerne, Cuba eller den før-roosevelt'ske Politik over for de latinamerikanske Stater. Det czaristiske Ruslands Imperialisme kan se til-

bage paa en lang og blodig Historie. Hvorfor skulde Sovjetunionen nu i denne Henseende danne en Undtagelse? For Eneherskerens imperialistiske Politik kan Magtbegæret som psykologisk Faktor maaske have spillet en relativ selvstændig Rolle, den moderne Imperialisme kræver uafviseligt mere haandfaste Motiver: Raastoffer og/eller Markeder. Men dette betyder, at Sovjetunionen med sin socialistisk opbyggede Økonomi simpelthen mangler Motivet til denne Imperialisme. Som bekendt er USSR mere et Kontinent end et Land og har paa sit umaadelige Areal næsten uudtømmelige Rigdomme af Raastoffer. Hvad den russiske Produktion angaar, saa er den foreløbig langt fra tilstrækkelig til at dække Landets indre Behov. Og hvad, naar det indre Marked alligevel en Dag bliver mættet? Da den socialistiske Produktionsforms primus motor ikke er *Profit*, men *Dækning af Behov* (naturligvis plus Dannelsen af Erstatnings-, Udvidelses- og Sikkerhedsreserver), vil Behovsdækning resultere i nedsat Arbejdstid, forøget Fritid og/eller forøget »Luksus«-produktion. Dette er i Øjeblikket selvfølgelig kun teoretiske Spekulationer, fordi Behovet endnu i mange, mange Aar langt vil overstige Produktionskapaciteten. Men rent principielt maa man blive klar over, at intet i en socialistisk Stats økonomiske Opbygning tvinger eller driver den til kapitalistisk Erobring af Markeder.

Verdensrevolutionen ?

Hvordan er Stillingen med Henblik paa en »ideologisk Imperialisme«, eller med andre Ord — hvad med Verdensrevolutionen? — Det er en ubestridelig Kendsgerning, at Sovjetrusland har vist sig i Besiddelse af en kraftig aggressiv Ideologi. Men det kan lige saa lidt benægtes, at Russerne efter Interventionskrigene og de fleste vestlige Landes antirussiske Politik i hele Mellemløbet har haft Grund til at frygte den kapitalistiske Verdens fjendtlige Indstilling mod deres socialistiske Stat. Næst efter deres egen Magtposition (hvis Opbygning dog ikke kunde gaa hurtigere end Industrialiseringen), saa de russiske Politikere den bedste Garanti mod Angreb i en Verdenssocialisme, som de derfor af saavel nationalegoistiske som af ideologiske Grunde (Missionær-Mentalitet er jo heller ikke fremmed for os) søgte at fremme. Det vigtigste Redskab hertil var den nu opløste 3. Internationale. Hele Situationen klarlagdes iøvrigt godt, da Stalin i Anledning af Optagelsen af diplomatiske Forbindelser mellem USSR og USA gav sit kendte Interview til New York Times. Bladets Korrespondent spurgte med ægte amerikansk (eller russisk?) Ligefermheds: »Hvad med Revolutionen, Mr. Stalin?«

og fik det realistiske Svar: »Vi hverken kan eller vil lave Revolution hos jer. Den russiske Arbejder har nok i sine egne Opgaver og kan ikke løse amerikanske sociale og økonomiske Problemer.« Svaret har sikkert dobbelt Gyldighed i Dag, hvor Opgavernes Omfang er blevet mangedoblet, og hvor Trangen til endelig i Ro at nyde de gigantiske Anstrengelsers Frugter maa være stærkere end nogensinde. Af største Betydning er selvfølgelig ogsaa, at Sovjetunionen i Dag er blevet for stærk til at befrygte Angreb. Og endelig er den sociale Kamp i alle Lande smeltet sammen med den nationale Befrielseskamp mod Fascisme og Nazisme. Hele denne forandrede Situation har som naturlig Konsekvens medført, at den 3. Internationale er blevet opløst paa russisk Initiativ.

U. S. S. R.'s indre Problemer.

Sovjetunionens indre Politik beherskes ganske klart af 3 Hovedtendenser, som overensstemmende fremhæves ikke blot i russiske Udtalelser, men ogsaa i de udenlandske Besøgers Beretninger. — Genopbygningen og en energisk Stræben efter stigende Velstand og højere Leveniveau dominerer de almene som alle individuelle Interesser. Det er kun naturligt, at alle længes efter endelig at kunne høste Belønningen for en hel Generations heroiske Arbejde. Haand i Haand hermed gaar den anden Hovedtendens — den ligefrem lidenskabelige Stræben efter Folkeoplysning og de allerbredeste Massers stigende kulturelle Niveau. Dette er maaske det Emne, der altid har gjort det stærkeste Indtryk paa alle udenlandske Iagttagere, og som mest har været egnet til at vække deres ærlige Sympati. — For Sovjetunionen har dette Kulturarbejde udover dets egen immanente Værdi endnu en anden, ikke mindre vigtig Betydning: Stigende Kultur-niveau og stigende Demokratisering, der gør det statslige Tvangsapparat overflødig, gaar efter russisk Mening Haand i Haand.

Men *Sovjetunionens øjeblikkelige udenrigspolitiske Situation* er selvfølgelig det Emne, der i Dag mest fængsler Interessen. Moskvas Indstilling har i denne Henseende ikke paa nogen Maade forandret sig. Frem for alt Sikkerhed! — dette Krav er Sovjetpolitikens Ledemotiv. Dette bliver absolut tydeligt i Moskvas polske Spørgsmaal. Den polske Eksilregering i London er hverken folkevalgt eller Efterfølger af en paa demokratisk Maade folkevalgt Regering, og for at gøre ondt værre har den ellers udover været upolitisk nok, til selv efter Stalingrad offentligt at diskutere Projekter om en Statsføderation mellem Polen, Tjekkosllovakiet og Rumænien som en Slags »Brohoved« for den vest-

lige Verden. Udtrykket »cordon sanitaire« var ganske vist blevet lagt ad acta, men der hører mere end almindelig politisk Naivitet til at tro, at den polske Oberst-Regerings Arvtager skulde kunne formaa Moskva til at sluge denne Pille. Der ligger ingen politisk Gaade bag, naar Sovjetunionen af realpolitiske og prestigemæssige Grunde kategorisk afviser Samarbejdet med den polske Reaktion, der hverken har lært eller glemt noget.

Det andet Hovedmotiv i Sovjetpolitikken er at opnaa international Samarbejde for at garantere kollektiv Sikkerhed, og i denne Henseende vil de russiske Forhandlere i alle Stridsspørgsmaal strække sig præcist saa langt, som det primære Sikkerhedsmotiv efter deres Mening tillader det.

Den opmærksomme Iagttager af den internationale politiske Scene kan ikke undgaa at bemærke en tredje Faktor af betydelig Indflydelse i russisk Politik. Denne er Sovjetunionens Krav paa Anerkendelse af dets Prestige, d. v. s. den selvfølgelige Anerkendelse som Størnagt af allerførste Rang. Dette Krav og dets Anerkendelse har saavel moralsk som realpolitisk Betydning. Man kan og skal ikke benægte Fakta, og det er en Kendsgerning, at man ikke overalt i den vestlige Verden har været lige villig og hurtig til at anerkende Sovjetunionens Prestigekrav. — Lad os f. Eks. ærligt indrømme, at vi i Virkeligheden ved altfor lidt om saavel Polen som Grækenland for at kunne dømme »Ret eller Uret« i disse intrikate Problemer. Men der kan ikke være Tvivl om, at Moskva har trukket kraftigt i Traadene ved Lublin-Regeringens Installering. Og lige saa kendt er det, at Englænderne i Athen har indsat og støttet en Regeringschef, der efter den engelske Presse (!) er svært kompromitteret gennem sin Kontakt med Tyskerne, og som efter hele sin Fortid mindst maa betegnes som trekvart fascistisk. I de fleste Lande har den offentlige Menings Reaktion paa disse to Tildragelser været iøjnefaldende forskellig.

Vi maa forstaa Sovjet.

Russerne vilde ikke være de Realpolitikere, som de altid har vist sig at være, om de i Betragtning af denne Sagens Stilling ikke behandlede Prestigeproblemet som et politisk Spørgsmaal af eminent praktisk Betydning. Den vestlige offentlige Mening og dens Organer har derfor her en Lejlighed til en positiv og vægtig politisk Indsats. Forstaaelse, Anerkendelse og Kendskab til hele den civiliserede Verdens store Allierede i Øst er det bedste og sikreste Middel til at aabne en bred Vej til mellemfolkelig Samarbejde, kollektiv Sikkerhed og internationalt Demokrati.

MODSTANDSBEVÆGELSENS FREMTID

Mange af de Mennesker, som under den tyske Besættelse satte al deres Energi og alle deres Kræfter ind paa inddæmningen for Modstandsbevægelsen at arbejde for Danmarks Befrielse, gjorde det sikkert oprindeligt med den Tanke, at dette var et Arbejde, som skulde gøres, men som var afsluttet den Dag, da Landet atter var frit. Saa vilde man igen kunne hellige sig sine private og faglige Interesser og lade Politikerne slaas om, hvordan vi skulde ordne vore Forhold videre frem.

Det gik imidlertid sikkert længe inden Befrielsen op for de fleste, at saadan kunde det ikke gaa. Problemerne var ikke løst den Dag, da Landet var frit, og de Mennesker, som under den største personlige Risiko havde taget Kampen op, var moralsk forpligtede til at medvirke til en konsekvent Gennemførelse af de Krav om Udrensning og af de demokratiske Retningslinjer, som laa i direkte Forlængelse af denne Kamp. Derfor tog Modstandsbevægelsens ledende Mænd Medansvaret for Dannelsen af den første Efterkrigsregering, og derfor er der stadig et Sammenhold mellem alle dem, som aktivt har staaet i Modstandsbevægelsens Rækker, hvadenten de har arbejdet paa den civile eller den militære Front.

Det er tvingendt nødvendigt, at dette Sammenhold bevares en Tid fremover. Det er nødvendigt, fordi der findes en Front af vage og valne, som vil sætte en Parentes om den Tid, der er gaaet, og undgaa de Ubehageligheder, som en Hovedrengøring nu engang byder paa. Det er nødvendigt, fordi Demokratiets Modstandere ikke har kapituleret endeligt, men blot forholder sig afventende for at finde en Chance til atter at stikke Hovedet frem. Det er nødvendigt, hvis vi ikke vil risikere at udlevere Demokratiets Organer til Folk, som intet har lært, og som gladeligt vil gøre de Fejl om igen, som var saa skæbnesvangre for vort Land.

Der er Enighed om, at den danske Modstandsbevægelse hverken vil eller bør danne et politisk Parti. At vi har staaet ubrydeligt sammen, fra Konservative til Kommuniste, i disse Aar, betyder jo ikke, at vi er enige om alt. Det betød blot, at vi var enige om noget, og at dette noget var saa væsentligt, at vi lod de andre Ting ligge. Det er i Demokratiets Aand, at vi skal have Lov at være uenige, og ethvert Forsøg paa at omdanne Modstandsbevægelsen til et politisk Parti vilde være ganske misforstaaet. For Danmarks Fremtids Skyld skulde det gerne være saadan, at Rigsdagen efter det næste Valg var overvejende præget af de Mænd og Kvinder, som deltog i Landets Frihedskamp, men det skal ske paa den Maade, at det bliver Vælgerne, som inden for hvert enkelt Parti tilkendegiver, at de ønsker de Folk

til at styre Landet, som tog Kampen op, og ikke dem, som svigtede.

Det har tidligere i en Artikel i »Frit Danmark« været fremhævet, at Modstandsbevægelsen heller ikke gerne skulde blive til en sekterisk og selvtaget Forening, som satte Skel i det danske Folk, som ikke eksisterer. En Forening, som blot peger bagud og lever paa Minderne, har ingen Interesse. Det er det, der skal ske fremover, der betyder noget.

Men det, at man afviser Tanken om politisk Parti eller regulær Foreningsdannelse paa Frihedsbevægelsens Grundlag, er ikke ensbetydende med, at man afviser Tanken om et fortsat nøje Samarbejde mellem alle dem, som vil være enige om noget, saalænge Frihedsbevægelsens Krav ikke er fuldt ud gennemført, og saalænge Frihedsbevægelsens Mentalitet ikke har sejret overalt. En nøje Kontakt og et værdifuldt Samarbejde vil stadig kunne etableres blandt Modstandsbevægelsens forskellige Grupper og Enkeltpersoner. De repræsenterer jo den aktive Vælgerhær, som staar bag ved Modstandsbevægelsens Ministre i Regeringen, og det er dem, der hver paa sit Omraade og i hver sin Kreds skal faa hele den passive Vælgerhær til fortsat at staa bag ved Modstandsbevægelsens Krav. Saltet i Danmarks politiske Liv — det er det, som Modstandsbevægelsen gerne skulde blive, ogsaa i Tiden fremover. Derfor maa Formerne for en fortsat Kontakt mellem de forskellige Grupper snarest findes, saa vi ikke spilder vore Kræfter, men kan marchere splittet og slaa samlet.

Af de fire landsomspændende Modstandsorganisationer, hvorpaa Frihedsraadet blev bygget op, var de to politiske Partier, mens de to »Frit Danmark« og »Ringene« var upolitiske Organisationer omfattende Folk fra alle demokratiske Lejre. De var blevet til uafhængigt af hinanden, og det tjente i den illegale Tid et fornuftigt Formaal at opretholde to forskellige Apparater, saa en »Oprivning« det ene Sted ikke foraarsagede Ulykker det andet Sted. Ogsaa uden for disse to store Organisationer fandtes der Folk, som ikke direkte var tilknyttet nogen central Modstandsorganisation, og Spørgsmaalet rejser sig nu, om det fortsat tjener et fornuftigt Formaal at opretholde to Modstandsorganisationer, som hver især har Medlemmer fra alle politiske Lejre. Vil et nærmere Samarbejde, evt. en Sammenslutning mellem »Frit Danmark« og »Ringene« med Tilslutning fra de Kredse, som af den ene eller anden Grund har staaet udenfor, ikke betyde en Styrkelse af det fortsatte Samarbejde inden for Modstandsbevægelsen i Danmark? Spørgsmaalet fortjener i hvert Fald at overvejes og drøftes inden for begge Lejre. Og det er aktuelt nu, hvor Spørgsmaalet om Modstandsbevægelsens organisatoriske Fremtid staar paa Dagsordenen.

Det glemte Ansvar

Naar vi nu henretter Nazisterne, saa lad os ikke glemme, at vi derved revser os selv. Hipoerne var ikke ene om Ansvar for deres Gerninger. Den danske Offentlighed ønskede i Tiden efter forrige Verdenskrig ikke at vide noget om, hvad der forberedtes i Tyskland. De store Blade, det offentlige Livs ledende Mænd, har deres store Ansvar for Hipoerne. Uden Fortielsen, Optimismen, den billige Eftergivenhed for det danske Publikums lade Lyst til kun at høre Behageligheder — havde det ikke været muligt at holde Danskerne i Uvidenhed om Tysklands Hensigt, det tyske Folks sande Sindelag. Jeg har et Brev fra en Redaktør af et stort Dagblad, hvori han skriver om, at det ikke gaar an at spolere Morgenkrydderen for Bladets Læsere. Næmlig ved at fortælle dem om Antisemitismen, om Rustningerne, om Tyskernes »Moral«.

Det havde været bedre for os, om vore Kryddere havde staaet urørte nogle Mønstre i Aarene før 39, maaske havde vi da heller ikke været saa himmelfaldne den niende April og saa forfærdende længe om at forstaa — og maaske havde vi da haft færre Hipoer, færre Døde og Mishandlede og — færre at henrette.

Jeg ønsker for de Folk, der i hine skæbnesvangre Aar saboterede Sandheden, at de maa føle en lille Smule Ruelse.

Det er det mindste, man kan forlange af dem.

Per Gudmundsen.

Kvinden vil blive ved Maskinen

I England har man spurgt 20.000 Kvinder, om de ønskede at bibeholde deres Arbejde i den britiske Industri efter Krigen.

Resultatet af Undersøgelsen blev, at to Trediedele af Kvinderne bestemt ytrede Ønske om at forblive i Industrien. Desuden viste den, at Lysten til at blive ved Maskinerne var større blandt de ældre end blandt de yngre.

Svarene blev inddelt i tre Grupper efter Kvindernes Aldre. Af første Gruppe (21—26 Aar) var der 57 pCt. Ja-Svar til Spørgsmaalet. I anden Gruppe (26—35 Aar) vilde 66 pCt. blive i Industrien, og i tredje Gruppe (35—50 Aar) vilde 81 pCt. af Arbejderskerne forblive i deres Stillinger.

Kun 19 pCt. af de adspurgte Kvinder havde været i Industrien før Krigen. De fleste havde været beskæftiget med Husvæsen, og det er karakteristisk, at 78 pCt. af disse vilde helst fortsætte med deres Industriarbejde.

En Trediedel af de Kvinder, der gav Svar paa Spørgsmaalet, var gifte, og 79 pCt. af de gifte Kvinder, som ikke havde haft Beskæftigelse før Krigen, fastholdt bestemt, at de ønskede at blive ved med selv at tjene Penge i Industrien

Rettelse

Vi beklager, at der i vort sidste Nr. var indløbet en meningsforstyrrende Fejl i Prof. Brønstedts Artikel 2 Stk. Linie 6. Efter »særligt« var flg. Linie faldet ud:

ansvarlige i Forbindelse med Begivenhederne den 9. April samt

Sømændenes Krav om bedre Forhold og Udrensning

Det er vist den almindelige Mening herhjemme, at intet Land i Verden sørger saa godt for sine Arbejdere som Danmark. Den danske Arbejder faar en god Løn, har 8 Timers-Arbejdsdag, gode Arbejdsvilkaar, gode Boligforhold, hans Tilværelse fra Vuggen til Graven er i det hele taget saa betrygget som kun faa af hans Kollegers ude i Verden. Det har Lovgivningen, det har Stauning forlængst draget Omsorg for. Saadan er vist den almindelige Mening. Men taler man blot nogle faa Minutter med Børge Møller om, hvad han paa sin Stands Vegne venter eller haaber af Fremtiden, gaar det op for En, at den almindelige Mening paa dette Punkt, som saa ofte ellers, trænger haardt til at korrigeres.

Det er kun Størstedelen af sine Arbejdere, det danske Samfund sørger saa godt for. Den lille Del, som Sømændene udgør, har det forsømt. I den Grad, at Børge Møller ikke er bange for at betegne Sømændene som »Samfundets Stedbørn«.

Fagforeningsmanden troede, Sømændene havde 8-Timers Arbejdsdag.

De fleste svæver i lykkelig Uvidenhed om denne Forfordeling af Sømændene. Under Vanskelighederne for nylig var der en Mand, som spurgte Børge Møller om »Treskiftevagte«, hvad det egentlig var for noget, og om det var af gammelt Had til Landmændene, de ikke vilde sejle deres Produkter. Da han hørte, det var 8-Timers Arbejdsdagen, det drejede sig om, blev han meget forbavset: »Det troede jeg da, I havde faaet for længe siden.« Bedre Besked vidste han ikke, og det uagtet han var Fagforeningsmand.

Saa forbløffende uvidende er altsaa Gennemsnitsdanskere om Sømændenes Forhold. Og saa er det alligevel en Uvidenhed, man næsten maa glæde sig over, da den tjener som eneste Undskyldning for, at Sømændene — ene af Landets Børn — lever under Kaar, der kun kan karakteriseres som forhistoriske.

Særlig Valgkreds for Søfolkene?

Det er vel et Spørgsmaal, hvorlænge et Samfund som det danske, der plejer at regne sig som oplyst, vil være denne Undskyldning bekendt. Men det er ogsaa et Spørgsmaal, hvorlænge Sømændene vil lade det beholde den. Det er

Paa Grundlag af Samtaler med Børge Møller, Formanden for danske Søfolks Organisation i England, fortæller stud. mag. Peter Rohde om, hvad Danmarks Sømænd venter af Fremtiden.

ved at gaa op for dem, at et Oplysningsarbejde ude i Folket om deres Forhold er tiltrængt. De mener ogsaa, det vilde gavne dem, om deres Stemme kunde blive hørt mere direkte paa Tinge, end Tilfældet hidtil har været. Danske Søfolk i England har undertiden drøftet Muligheden af at faa en egen Valgkreds for Sømændene, uanset at de øvrige Valgkredse er territorialt bestemt. Som Forholdene er nu, har Sømændene slet

ikke Kontakt med sin Valgkreds, hvad der i høj Grad svækker hans Lyst til overhovedet at stemme.

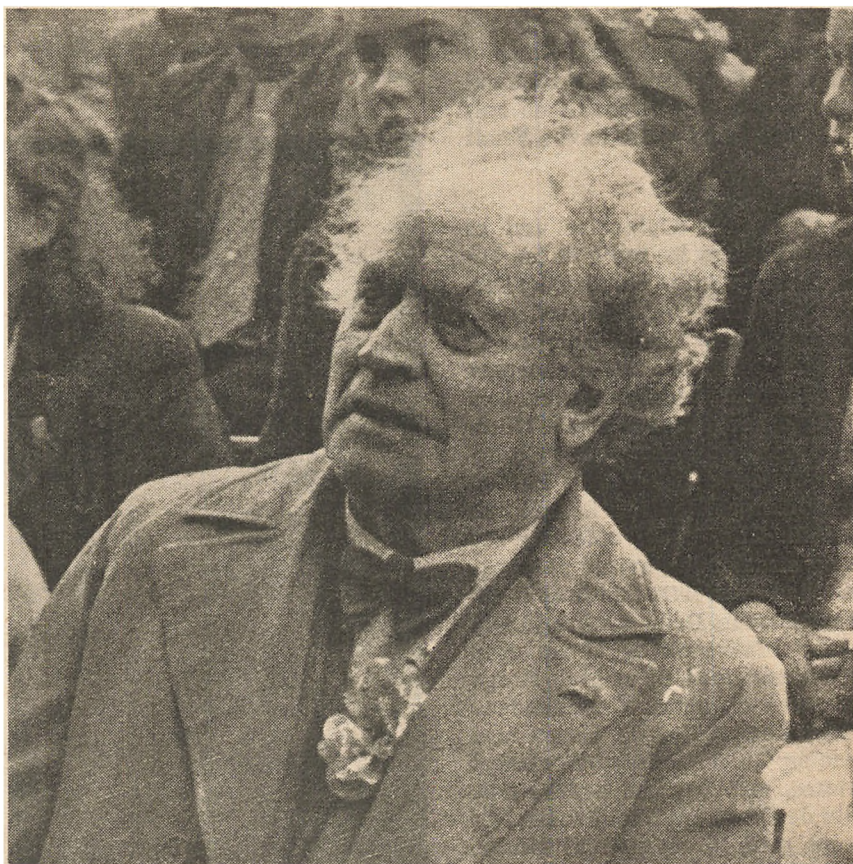
Hyppigere end dette, som de selv erkender, lidt utopiske Valgforslag, har de naturligvis drøftet deres mere nærliggende Krav. Hvis de blev nogenlunde hurtigt forstaaet og gennemført, faldt Nødvendigheden af en direkte Repræsentation paa Tinge jo ogsaa bort af sig selv.

Baggrunden for Sømændenes Krav.

Men for at forstaa disse Sømændenes Krav, maa man i Forvejen være gjort bekendt med de Vilkaar, der hidtil har været den danske Sømands.

For at begynde med et af de grelleste Misforhold er det saaledes, at en Matros' Løn, til Trods for hans tre Aars Læretid, kun ligger paa Højde med og til Tider under, hvad den ufaglærte Ar-

(Fortsættes Sidé 15)

70,000 Københavnerne hyltede i Fælledparken Danmarks store Arbejderdigter Martin Andersen Nexø paa hans 76-Aarsdag. Her lytter han til den norske Digter Arnulf Øverlands Tale.

DEN NORSKE HJEMMEFRONT

Af Redaktør Elias Bredsdorff

Har noget andet Land udenfor Danmark staaet os nærmere i alle disse Aar end Norge? Har noget andet Land ved sin Vilje til Modstand og sin Modvilje mod at gaa paa Akkord med Uretten og Tyranniet været os et mere lysende Eksempel end Norge i hine bitre Aar, da det syntes, som om vi frivilligt havde valgt at gøre Danmark til en af Hitler-Tysklands Vasalstater? Ramte det os ikke som Piskeslag, da *Hansteen* og *Wickstrøm* blev henrettet, da Lærerne blev deporteret til Kirkenes, da Studenterne blev indfanget og sendt til Tyskland, og da Terboven kynisk udplyndrede Norge og forsøgte at sulte det norske Folk ihjel?

Jo, Norges Navn blev ogsaa skrevet i vore Hjerter, og *Nordahl Grieg*, som for os kom til at staa som Levendegørelsen af det kæmpende Norge, blev ogsaa for os en aandelig Leder i Kampen for Menneskeværd og Menneskeret. Hans Digte var med os i Kampen for Danmarks Befrielse, og Nordmændene var blevet vore Brødre i en helt anden Forstand, end vi før havde kendt det.

Det var en stor Oplevelse ved et Gensyn med Norge for nylig at faa bekræftet, hvor oprigtige Følelser der hersker mellem Norge og Danmark, mellem Nordmændene og Danskerne. Vi var en Delegation paa 20 Mennesker fra den danske Frihedsbevægelse, som tog til Oslo for at overrække Nordmændene de Madvarer, som Frihedsbevægelsen havde indsamlet i Forbindelse med Norges Dag den 7. Juni, ialt godt 3 Mill. Kilo, og vi oplevede saa mange og straalende Beviser paa Taknemmelighed overfor Danmark, at vi var helt beskæmmede. Danmark har jo kun i beskeden Maalestok og af sin egen Overflod været med til at give Norge noget at leve af, mens Nordmændene ved deres kompromisløse Kamp mod Tyskerne og Quislingerne gav os noget langt større, nemlig noget at leve paa. Men alle de Danskere, som i disse Aar har været med til at give til Norge, skal dog vide, at de faktisk har hjulpet, og takket være det straalende Arbejde, som Admiralinde Hammerich og hendes Komité har udført, er det i vid-

Udstrækning lykkedes at fordele »Danskematen« netop til de Steder, hvor der trængtes mest; det var saaledes en Oplevelse at høre baade Fangerne fra Grini og Møllergaten 19 fortælle om, hvordan det var lykkedes at smugle danske Madvarer ind til dem, og for alle Nordmænd, som gik under Jorden, var de danske Forsyninger en absolut nødvendig Forudsætning for at kunne klare sig. Men Norge sulter stadig, Butikkerne og Lagrene er ribbet for alt, Kød eksisterer ikke, det kniber med alting, Norge er et udplyndret Land, omend det i Dag lever i en Rus af Glæde over Befrielsen. Vore Forpligtelser overfor Norge er store, og nu maa Staten træde til, vi maa simpelthen hjælpe Norge det mest mulige, nedsætte vore egne Rationer, saa Hjælpen til Norge kan blive effektiv og varig.

*

Gennem Samtaler med Folk fra alle Sider af den norske Hjemmefront søgte

Et Udvulv af illegale Blade i Norge.

jeg at danne mig et Billede af den norske Modstandsbevægelse og dens Udvikling, og det kom til at staa mig klart, hvor stor Forskellen var paa Frihedsbevægelsens Opbygning i Norge og Danmark.

Problemet var jo fra første Færd et helt andet i Norge end hos os. I Norge stod et enigt Folk sammen med Regering og Myndigheder i Beslutningen om at kæmpe mod Fjenden og Landsforræderne. Norge var straks ude i den aabne Krig, og de, som ikke valgte Krigen, var Quislinger og Landsforrædere. Da den norske Regering sammen med Kongen og Kronprinsen maatte forlade Landet, opstod der naturligt en Ledelse for Hjemmefronten, adskillige af Rigets mest ansete Mænd, som tog det moralske Ansvar for de Paroler, som blev udsendt og angav den Politik, der skulde føres. Den norske Hjemmefronts Ledelse kan ikke umiddelbart sammenlignes med Frihedsraadet i Danmark. Det var ikke sammensat af dem, som allerede i deres Gerninger var blevet de ledende i Kampen mod Tyranniet, men af fremtrædende Repræsentanter for forskellige Erhverv. Landets førende Jurist, Højesteretspræsident *Pål Berg*, blev Hjemmefrontens Leder, og blandt dens fremtrædende Medlemmer var Folk som Raadmand *Sverre Iversen*, Sekretær *Arnfin Vik*, Højesteretsdommer *Solem*, Rigsadvokat *Sven Arnsen*, Direktør *Olfenber* og Raadmand *Tønnesen*. Ligheden med Frihedsraadet bestaar deri, at Hjemmefronten blev dannet i Opposition — ikke til Regeringen, men til et Storting, der havde vist sig umuligt som Folkets Leder, og som i adskillige Henseender havde kompromitteret sig. Hjemmefronten blev ligesom Frihedsraadet et nyskabt og ukonstitutionelt Udtryk for Folkeviljen i Modstanden mod Nazificeringen. Og Hjemmefronten fik senere Regeringens Godkendelse som et Udtryk for Regeringens Politik i det besatte Norge. Men det var i Virkeligheden kun Parolerne, som blev trukket op af Hjemmefrontens Ledelse, og den blev aldrig saa aktivt et Kampinstrument, som Frihedsraadet blev det i Danmark. Selve Arbejdet laa i Hjemmefrontens Sekretariat og i en Række Specialudvalg, som hver havde sine Funktioner. En Sektion havde med Opraab og Propaganda at gøre, én med Invasionsforberedelser, én med de økonomiske Problemer, én med den militære Organisation og én med Politiets Forhold. Tyngdepunktet blev efterhaanden forskudt bort fra den centrale Ledelse, og der fandtes Sektioner med egen Ledelse for hvert enkelt Fag, ligesom der var en Række geografiske Kontaktpunkter, et i hvert Fylke i Norge, det nordligste i Kirkenes, og her-

fra ledes saa Arbejdet lokalt i de enkelte Distrikter.

I en bestemt Henseende naaede vi videre end Nordmændene. Hos os skabtes der gennem Frihedsbevægelsen og Frihedsraadet en Samling, som loyalt kom til at omfatte alle, der stillede sig paa Modstandsbevægelsens Linje, fra Konservative til Kommuniste. I Norge var Kommunisterne ikke repræsenteret i Hjemmefrontens Ledelse, formelt fordi det kun var faglige Grupper, som var repræsenteret og ikke politiske Partier, men reelt utvivlsomt fordi der indenfor Hjemmefrontens Ledelse var Kredse, som ikke forstod, at en politisk Samling af alle Antinazister var nødvendig. Først nu bagefter har man erkendt dette ved at optage to Kommuniste i den nye Regering under *Einar Gerhardsens* Ledelse.

Har selve den organisatoriske Opbygning af Frihedsbevægelsen saaledes været væsensforskellig fra den danske, saa har Problemerne i mange Tilfælde ogsaa været det. Der var i Norge ligesom her mange illegale Blade, omend deres Udstyr og Oplag ikke naaede op paa Højde med vore; kun ganske enkelte udkom trykt, Oplaget var sjældent over 10.000, Distribueringen indebar langt større Vanskeligheder end hos os, og deres Indhold var for langt den overvejende Dels Vedkommende Nyhedsstof. Fjernelsen af Radioapparaterne betød, at der var et voldsomt Behov for at faa ucensureret Nyhedsstof frem, og det er karakteristisk, at det største og mest efterspurgte illegale Blad hed »London Nytt«.

Da Danmark endelig især efter 29. August kom med i de undertrykte Landes Frihedskamp, naaede vi i og for sig langt større Resultater end Norge, og Nordmændene er fulde af Beundring for den danske Frihedskamp, navnlig for Sabotagen i Danmark. Men man maa ikke glemme, at Nordmændene arbejdede under langt haardere og vanskeligere Forhold end vi. I Byerne var der ustandselig Razziaer, hvorved alle Huse blev trawlet igennem. Der var Dødsstraf i Norge blot for at modtage et illegalt Blad. Selv i Oslo var det omtrent umuligt at finde et Sted, hvor man kunde opstille et illegalt Trykkeri eller gemme Vaaben og Sprængstoffer. Der var dog ét illegalt Trykkeri i Oslo, som det aldrig lykkedes Tyskerne at finde. Det var installeret i den franske Legations Lokaler, som Tyskerne havde laaset og forsegleet, men hvor det lykkedes at save et Hul op gennem Gulvet, saa man fra Lejligheden nedenunder kunde komme derop og anbringe Trykkeri og Sætere. En saadan Frækhed havde Tyskerne ikke forudset.

Sabotagen blev væsentligt et Kampmiddel, hvor den rent praktisk kom til

at understøtte den civile Kamp, og det var først og fremmest de saakaldte U. K.'er (United Kingdom Soldater), d. v. s. norske Faldskærmsoldater, som øvede Sabotagen. Men ogsaa blandt Hjemmefrontens Folk var der Sabotører og nogle af de dygtigst gennemførte Sabotagehandlinge blev udført af norske Kommuniste, saaledes Sænkningen af en Række Skibe i Oslo Havn.

Under Krigen var Hjemmefrontens Arbejde delt i to Hovedafsnit, der i daglig Tale kaldes Civ.Org. og Mil.

Org., den civile og den militære Organisation. Efter Norges Befrielse var der Enighed om, at Hjemmefrontens Ledelse og den civile Organisation snarest muligt skulde opløses. Det skete den Dag, da Kronprinsen kom hjem, og siden da bestaar kun den militære Organisation eller Hjemmestyrkerne, som de ogsaa kaldes. Hjemmestyrkerne omfatter ca. 40.000 Mænd og Kvinder, og det er morsomt at se, hvormange unge Kvinder, der aktivt er med i de norske Hjemmestyrker. Sammen med Polititropperne fra Sverige og de hjemvend-

Quisling føres af de norske Frihedskæmpere ud for at se paa Trandum Skoven, hvor over 100 norske Patrioter blev henrettet af Tyskerne. »Dette har jeg ikke vidst noget om,« sagde den norske »Fører«.

te Nordmænd fra England har Hjemmestyrkerne gennemført alle Arrestationerne af Quislingerne, saaledes at der i Dag sidder cirka 16,000 arresteret. Grini er fuldt belagt igen, men det hedder ikke længere Grini. At have siddet paa Grini er en Hædersbetegnelse, som ikke skal tilfalde Landsforræderne — derfor har Grini nu taget Navneforandring til *Ila*. I Oslo præger Hjemmestyrkerne i meget høj Grad Gadebilledet — og de er fantastisk populære. Man konstaterer, at der i Norge saa at sige ikke er nogen Forsøg paa at mistænkeliggøre Hjemmestyrkerne — de betragtes som Landets Soldater og nyder Anseelse overalt. De er sammensat paa et bredt demokratisk Grundlag, efter at Kommunisterne nu er optaget i Hjemmestyrkerne. Men det hele har et mere militært Præg, end Tilfældet er i Danmark. I én Henseende synes Forholdene dog ganske ens i Norge og Danmark — man mærker ogsaa dér megen Utaalmodighed over, at det gaar for langsomt med Udrensningen, der er stadig for mange, som endnu ikke er arresteret, Folk vil se Resultater og venter utaalmodigt paa de første Dødsdomme. Biskop *Berggrav*, som har taget til Orde imod Dødsstraffen og for en mere forsonlig Kurs, har i næsten alle Kredse mistet meget af sin tidligere Popularitet. Der har været en enestaaende Disciplin i Norge, ingen Lynchninger, men man taaler ikke nu Blødsdenhed og vil have en Udrensning til Bunds. Stortinget vil sikkert se væsentligt anderledes ud, naar der har været Valg i Norge; der findes dér alt for mange Mænd, som ikke længere nyder Folkets Tillid. De norske Dagblade offentliggør hver Dag lange Lister over de sidst arresterede og bringer indgaaende Referater af Forhørene. Men der er Bitterhed over, at Quisling-Fangerne har det for godt. »Morgenbladet« bragte forleden en Spiseseddel for *Ila* for Tiden 17. Juni—15. Juli under Overskriften: »Reis til *Ila* Sommerpensjonat! Kjøtt to ganger i uken — 400 gr brød pr. dag!«

*

Det er Meningen, at de norske Hjemmestyrker snart skal opløses, for at der kan blive dannet en regulær Hær og et reorganiseret Politikorps. Modstandsbevægelsens Fremtid har egentlig ikke været noget Problem i Norge, for saa vidt som der aldrig har været Tale om et officielt Norge i Modsætning til et kæmpende Norge. Der har været en Hjemmefront og en Udefront, og der findes i Dag kun eet Norge, det Norge, der tog Kampen op mod Tyskere og Quislinger. Derfor er ogsaa alle de illegale Blade ophørt at udkomme — med Undtagelse af det kommunistiske »Friheten«, som fortsætter med et me-

get stort Oplag som det kommunistiske Partis Dagblad. Af de store Dagblade er foruden »National Samling«s Organ »Fritt Folk« ogsaa »Tidens Tegn« gaaet ind; det var for kompromitteret, til at det kunde fortsætte. Mens de fleste andre Blade var forbudt, udkom »Aftenposten«, »Morgenposten« og »Nationen« under hele Besættelsestiden, men med nazistiske Redaktører og Medarbejdere. Disse Blade har nu faaet ny Redaktion og fortsætter sammen med de forbudte »Arbejderbladet«, »Dagbladet« og »Morgenbladet«. Paa »Tidens Tegn«s Trykkeri er der nu begyndt at udkomme et helt nyt Dagblad, »Verdens Gang«, som væsentligt er at betragte som et Udtryk for de Kredse, der ledede Hjemmefronten i Norge.

Den nye norske Regering, som er dannet under Ledelse af *Einar Gerhardsen*, anses i Almindelighed for en stærk Regering. *Hambro* og det norske Højre var Skyld i, at *Pål Berg* trak sig tilbage som Statsministeremne, idet han ikke vilde finde sig i det Intrigespil, der fra den Side blev ført for at tvinge et Par saa ansete Mænd som *Tryggve Lie* og *Torp* ud af Regeringen. Resultatet kom sikkert bag paa *Hambro*, for det kom

til at koste det borgerlige Flertal i Regeringen, og de to Londonministre kom begge med alligevel. *Einar Gerhardsen* har i Besættelseaarene vundet sig en meget stor Anseelse i Norge og er utvivlsomt en af Arbejderpartiets fineste og dygtigste Mænd. Han anses for at være en ivrig Tilhænger af et Enhedsparti for Kommuniste og Socialdemokrater, og der føres for Tiden Forhandlinger derom.

Ved Kong Haakons Hjemkomst den 7. Juni hilste *Einar Gerhardsen* som Oslo Bys Ordfører Kongen Velkommen med Ord, der vandt Genklang hos alle Nordmænd:

»Hele Folket hylder i Dag sin Konge — Republikaneren og den revolutionære, sammen med Monarkisten og den konservative Borger. I dyb Respekt og varm Kærlighed. Og vi giver et Løfte: Dette Land, som i Kampens Aar blev os saa dyrebart, skal vi bygge, værne og væрге i trofast Samvirke mellem alle positive Kræfter i det norske Folk!«

Norge staar foran sin Genrejsning efter de haarde og onde Aar, og det vil i Enighed og Sammenhold løse de vanskelige Problemer, der ligger for.

Hvorledes gaar det med Værnemagerloven?

Af Civilingeniør, Dr. techn. Chr. Ostenfeld

Dansen om Guldkalven paa de tyske Arbejdspladser i Jylland er et af de mest beskæmmende Kapitler i Besættelsens Historie. Dette Emne er udførligt og sagligt behandlet dels i Frit Danmarks Materiale om Besættelsestidens Historie: »Økonomiske Forhold«, dels i »Frit Danmark« Nr. 3 (under Overskriften: »*Ingen tvang de danske Værnemagere*«). Entreprenørarbejderne for den tyske Værnemagt etc. har medført en Udgift af ca. 2000 Millioner Kroner, som er betalt af den danske Nationalbank.

Naar man ved, at disse Arbejder efter al Sandsynlighed kunde være udført for Halvdelen af dette Beløb, og naar hertil kommer, at Entreprenørfirmaernes samlede Fortjeneste paa disse Arbejder maa skønnes at andrage mellem 300 og 500 Millioner Kroner, og naar hertil lægges, at der navnlig i 1943 og 1944 af danske Outsiderfirmaer — Entreprenører, Vognmænd og Leverandører — har været svindlet i et ganske utroligt Omfang, saa følger heraf, at det er

ganske nødvendigt, at der sker en virkelig Udrensning paa dette Omraade.

For Industriens Vedkommende ligger Forholdene en Del anderledes. Dog findes der ogsaa her i betydeligt Omfang Firmaer, der har svindlet eller benyttet sig af Forholdene paa utilbørlig Maade.

— — —

I Frihedsraadets Pjece »Naar Danmark atter er frit« har man taget Stilling til, efter hvilke Retningslinier denne Udrensning bør foregaa. Man siger her: »I naturlig Overensstemmelse med demokratisk Retsfølelse paa det økonomiske Omraade bør da under Efterkrigstidens frie Forhold uden Hensyn til de Folger, det kan have for den enkelte, foretages en Konfiskation af disse Krigsgevinster til Afdrag paa Nationalbankens tyske Tilgodehavende og saaledes til Formindskelse af det danske Samfunds Tab«.

Det bør med andre Ord være udelukket, at nogen kan have varig For-

del af at have arbejdet for Besættelsesmagten. — — —

Hvilken Udsigt har det nu med Gennemførelsen af Frihedsraadets Krav?

Efter sikkert Forlydende forbereder Handelsministeriet et Lovforslag om »Revision af visse tyske Betalinger«. Saa vidt vides indeholder Lovforslaget Bestemmelser om, at der ved Hjælp af et Revisionsudvalg skal foretages en fornyet Gennemgang af de Arbejder, der under Besættelsestiden er kontrolleret af Udenrigsministeriets Kommitterede, Direktør *Axel Odel* og hans Medarbejdere, og det fremgaar af Bemærkningerne til Lovforslaget, at dette Revisionsudvalgs Formand netop skal være Udenrigsministeriets Kommitterede samt at Revisionen skal foregaa efter de samme Regler, som hidtil har været anvendt ved den Kommitteredes Kontrol med Arbejder for Besættelsesmagten.

Nu skal den Kommitterede og hans Medarbejdere paa ingen Maade kritiseres, tværtimod! Arbejdet har været udført i Besættelsesperioden under yderst vanskelige Forhold, og Arbejdet blev mødt med afgjort Modvilje fra Tyskernes Side. Medens det for Industriens Vedkommende lykkedes at gennemføre Priskontrollen nogenlunde godt, i hvert Fald for de hæderlige Firmaers Vedkommende, saa er det en Kendsgerning, at Kontrollen ikke ejede Midler til at gennemføre en faktisk Kontrol for Entreprenørarbejdernes Vedkommende. Paa dette sidste Omraade var Kontrollens Værdi kun ringe, og derved blev den store Svindel mulig.

Naar vi nu efter Befrielsen tager hele dette vanskelige Spørgsmaal op, saa maa man slaa fast, at det efter Frihedsraadets Retningslinier maa dreje sig om en Konfiskation, udøvet af et særligt Konfiskationsraad eller lignende og ikke om en Revision efter tidligere benyttede Retningslinier. Det maa derfor ogsaa anses for uheldigt, at det bliver den Kommitterede og hans Embedsmænd, der alene skal gennemføre en tilbundsgaaende Undersøgelse af deres eget Arbejde.

Man maa i denne Forbindelse fastholde som et Hovedprincip, at der selvfølgelig ogsaa skal foretages en

Norske Børn samles omkring Baaden med danske Madvarer og faar udleveret Smørrebrød.

fornyet kritisk Gennemgang af de Arbejder, som i Forvejen i Besættelsesperioden var *godkendt* af Direktør *Odel*s Priskontrol. Dersom f. Eks. et Firma har udført Arbejder for 100 Mill. Kr. for Tyskerne, da vilde det jo være ganske urimeligt, at dette Firma skulde have Lov til at tjene 7% = 7 Mill. Kr., som betales af den danske Nationalbank, *selv om* denne Fortjeneste maatte være godkendt af Priskontrollen: Ingen bør have nogen varig Fordel af at have arbejdet for Besættelsesmagten!

Gennemførelsen af Handelsministeriets Forslag vil derfor forsinke og vanskeliggøre Konfiskationsarbejdet, men det vil ogsaa gøre Betydningen af en Konfiskationslov illusorisk. Modstandsbevægelsen bør derfor under ingen Omstændigheder medvirke hertil.

Det rigtigste vil utvivlsomt være, at Modstandsbevægelsen søger gennemført en egentlig Konfiskationslov med det samme, saa at Arbejdet straks kan paabegyndes. I denne Forbindelse skal oplyses, at et Udvalg, bestaaende af Jurister, Nationaløkonomer og Ingeniører fra Frit Danmark og Ringen har udarbejdet et Forslag til en saadan Lov, og dette Forslag er tilstillet Modstandsbevægelsens Ministre.

Konfiskationsloven maa administreres i nært Samarbejde med Modstandsbevægelsen og paa en saadan

Maade, at de med Konfiskationsarbejdets Gennemførelse betroede Udvalg og Embedsmænd faar Adgang til at foretage en fuldstændig tilbundsgaaende Gennemgang af alt i Forbindelse med de paagældende Arbejder. Loven maa formuleres saaledes, at Konfiskationsraadet faar baade Vilje og Evne til at gøre Arbejdet til Bunds.

Vi har nu fornylig gennemført det nye Tillæg til Straffeloven. Dette var saa let at forstaa og saa indlysende rigtigt.

Værnemagerlovens Gennemførelse forudsætter i Modsætning til Straffeloven, at man sætter sig nøje ind i de brogede og komplicerede Forhold, der knytter sig til hele Sagen. Vi maa derfor forlange, at Modstandsbevægelsens Ministre sætter sig grundigt ind i Sagen, bl. a. ved Studium af det ovenfor nævnte Materiale, og vore Ministre maa herefter med vægtige Argumenter kunne arbejde for, at Frihedsraadets ovennævnte Retningslinier virkelig føres ud i Livet.

Ellers risikerer man, at Loven ved sin endelige Formulering bliver lidet effektiv.

Befolkningens Retsbevidsthed kræver, at der gøres op med Værnemagerne — de, som skal rammes paa Pengepungen.

Hvis dette svigter, vil Talen om Udrensning være tomme Ord.

Skæven i Broderøjet

Den islandske Forfatter Bjarni M. Gislason svarer her paa Overretssagfører Sv. Aage Funders Artikel »Island svigtede os!«

Det er mange Danske, der synes at være ilde berørt af Islands Opsigelse af Unionen med Danmark. Men naar man følger med i deres Diskussion om Spørgsmaalet, hviler den — paa ganske faa Undtagelser nær — enten paa Gætterier eller paa stædig Hængen sig i juridiske Formularer. Danskernes folkelige Forstaaelse af Island indadtil — og dermed ogsaa udadtil — er stadig meget lille. Spørger man for Eksempel en dansk Lærer i Dag lige uddannet fra Seminariet om, hvem *Jon Sigurdsson* var, saa aner de ikke, hvad det var for en Mand. Og stiller man Spørgsmaalet overfor en Akademiker, der har lagt Universitetet bag sig, viser han den samme Uvidenhed. Og hvordan skulde man kunne forlange, at den brede Befolkning kendte noget til Danmarks og Islands Fælleshistorie, naar de, der skal gaa ud i Folket for at oplyse andre, ikke engang kender Navnet paa den Mand, som har mest med den Historie — og dermed ogsaa Unionsspørgsmaalets Baggrund og Udvikling — at gøre.

Selvfølgelig findes der danske Mænd, som har sat sig ind i de nordiske Spørgsmaal udfra Folkenes egne nationale og historiske Forudsætninger. Men deres Røst er let at kende i et Kor af Stemmer som Ors. Sv. Aage Funders. Om dem gælder de Ord af en Islænding: »En nordisksindet Dansker er altid Islands Ven, en nordisksindet Islænding Danmarks Ven.« Og hvor den Slags Personligheder øver deres Indflydelse indenfor det danske Skolevæsen, sker der naturligtvis, med Hensyn til Oplysningen om Island, en Undtagelse fra den Regel, som er nævnt foroven.

Ors. Sv. Aage Funder hører aabenbart ikke med til de sidste. Selv om han i sin Forklaring af Udviklingen i Island efter 17. Maj 1941 paa enkelte Punkter — men kun enkelte — har mere Ret end Prof. Arne Noe-Nygaard, minder hele hans Tone temmelig meget om den ufolkelige Indstilling, der i sin Tid, da man kæmpede for Grundlovens Gennemførelse i Danmark, krævede Frihed og Ret for dansk Mordersmaal og Folkeliv, men samtidig modsatte sig, at Island skulde opnaa de samme Menneskerettigheder. De, der kun kender en Folkekamps juridiske Side, lider som oftest af den Skavank, at de kun har Sans for, hvad der kommer dem selv tilgode.

Ors. Sv. Aage Funder harmes meget over det Spark, Danmark har faaet af Island ved Opsigelsen af Unionen; men han nævner ikke nogen af de Spark, som Island har maattet taale af Danmark gennem Tiderne. Jeg vil ikke komme ind paa det her; det vilde fylde for mange Sider af »Frit Danmark« og lige saa lidt som Ors. Sv. Aage Funders Artikel være egnet til at vække nordisk Fordragelighed. Men jeg vil gerne fastholde, at Historien ikke er noget, som man kan vise fra sig med et Skuldertræk og sige: Ja, men det er jo

gammelt! Historien er den Støbeform, hvori et Folks Liv er blevet til. Og selv om venskabelige Forhold nu er opnaaet mellem Danmark og Island, vil den blive ved med at øve sin Indflydelse paa Folkets Liv og Handlinger. Ikke saadan at forstaa, at man fortsat vil gemme paa en Uvilje til Danmark; men Islands nationale Samling har været og er stadig Vejen, ad hvilken det islandske Folk kommer Nordens Enhed nærmere.

Ors. Sv. Aage Funder taler om islandske Retsbrud og kliner den Beskyldning paa os i samme Aandedræt, som han omtaler Nazisternes Overtrædelse af Lov og Ret. Men han undgaar at citere Unionsoverenskomsten, for ikke at afsløre, hvor løse hans Paastande er. Efter Unionstraktaten er Forbundsftalerne kun urørlige indtil Udgangen af 1940. Derefter kan hver af Parterne ensidigt bringe dem til Ophør efter tre Aar, naar Opsigelseslandet, Island, med Folkeafstemning har dokumenteret, at det ønsker Traktaten hævet. Alle Afgørelser i Altinget efter 1940 er gaaet ud paa ikke at tilsidesætte Opsigelsesfristen. Det eneste Punkt, som maa ske juridisk kan diskuteres, og eventuelt blive brugt som Anstødssten af unordisk dansk Patriotisme, er Forbundslovens Bestemmelser om, at hvert Land efter 1940 kan begære Forhandling om Revision af Forbundsloven. Denne Forhandling falder dog — i Følge Overenskomsten — bort af sig selv efter tre Aars Forløb, hvis Enighed ikke kan opnaas. Og Islands Standpunkt var jo kendt i Forvejen. Naar Altinget allerede i 1928 og 1937 enstemmigt vedtog at opsigte Unionen og meddelte den danske Regering dette. Naar hele Folkets Frihedskamp gennem mange Slægtled har kundgjort det samme, og Resultatet af en saadan Forhandling derfor ikke var til at tage fejl af, ja, saa er det mere end latterligt, at gaa i Gang med langvarige Diskussioner om det, der i Forvejen faktisk var afgjort.

Noget andet er, at Island som en Bekræftelse af det nordiske Venskabsforhold af sig selv maa burde have forlænget Opsigelsesfristen og ventet med Adskillelsen til efter Krigen. Jeg har, siden Unionen blev aktuel, i enkelte danske Blade og Tidsskrifter prøvet at belyse Spørgsmaalet fra forskellige Sider ved at trække dets historiske Baggrund op. Og jeg har, som saa mange andre af mine Landsmænd, støttet den Opfattelse, at Island burde have ventet, til Freden kom, for ikke at fremkalde Mislyd i det nordiske Broderfællesskab. Men jeg maa indrømme, at de sidste Aars Begivenheder i Europa har faaet mig til at tvivle paa dette Standpunkts Rigtighed. *Friheden* er nemlig ikke noget, som et Folk skal behøve at forhandle eller tigge sig til — den er dets ubestridelige Ret. Er der Danske, som ikke har forstaaet dette før, saa maa de da forstaa det nu. Den Islænding, Dansker, Svensker, Nordmand, Færing eller hvem det nu end er, som slapper af paa dette Krav og ikke føler sig forpligtet deraf, han er i Virkeligheden i Slægt med Stikkerne og Værnemagerne, som gaar de fremmedes Ærinde. Desuden tjener det ikke til at styrke et Folks Livsvilje, hvis Omstændighederne i en eller anden Form bibringer det den Følelse, at det har faaet Friheden forærende. Jeg vilde have haft ondt ved at se i Danmarks Ansigt efter 5. Maj 1945, hvis ikke den danske Frihedshær og hele Nationens

(Fortsættes Side 15)

KØTEREN som blev herreløs

(Fortsat fra S. 2)

Kredsen omkring Chamberlain jo ikke bedre. I de første 3—4 Uger af den anden Verdenskrig saa man det stærkt rustede Polen blive løbet overende, og et overvældende Indtryk gjorde Churchills Udtalelse tidligt i 1940 om, at hvis Forbryderne i Berlin overfaldt Norge, kunde Storbritannien hjælpe, hvis Danmark blev overfaldet, kunde Hjælp ikke ydes. Det er derfor i hvert Fald forstaaeligt og ikke vanskeligt forklarligt overfor Fremmede, at Danmark med dets ringe Forsvarsmulighed og vanskelige geografiske Stilling, med dets Uforberedthed, der var lige saa stor som andre Landes, maaske større, var i en overmaade svær Situation, og 9. April (det ligger udenfor denne Artikels Ramme at bedømme, hvad der skete den Morgen) traf et Folk, som var næsten fuldstændig pro-allieret anskuelsesmæssigt, men politisk afgørende neutralt.

Det store Resultat, der forhaabentlig er naaet gennem disse 5 Besættelsesaar, er, at denne Neutralitetspolitik er død. Det tog som bekendt nogen Tid at vikle sig ud af den, og det er jo ogsaa ganske klart, at til at begynde med var det vel kun et Mindretal, som ønskede den neutrale Linie afløst af en aktiv Krigsindsats, men det store, ja enorme, der skete for Danmark den 29. August var, at det danske Folk og dets Repræsentanter bevidst erklærede Neutralitetspolitikens Dage for forbi og i Virkeligheden paa den Maade, som det nu engang kunde ske, erklærede Tyskland Krig. Jeg tager ikke hermed Stilling til, om Danmarks Krig med Tyskland juridisk kan siges at stamme just fra denne Dato, eller om man vil vælge en anden Definition. Det, der interesserer mig i denne Forbindelse, er at fastslaa, at det danske Folk gennem sin Modstand, gennem sin Sabotage, gennem sine Strejker, og at det danske Folks Repræsentanter gennem deres Holdning i den afgørende Uge den 21.—28. August udstedte Krigserklæringen og dermed placerede Danmark paa den allierede Side.

Da jeg var i Sverige i Foraaret i Aar, kunde jeg da ogsaa fremhæve den enorme Forskel paa det svenske og det danske Folks Stilling. Det svenske Folk førte en Politik, hvor det med alle

til Raadighed staaende Midler vilde gøre, hvad det kunde for at bevare sin Neutralitet. I Danmark var Stillingen den, at vi med Djævelens Vold og Magt vilde i Krig, og det havde været den største Ulykke for os, om dette ikke var sket. Om dette nu frem i Tiden vil skabe en Forskel imellem de to Landes Politik, tror jeg og haaber jeg naturligvis ikke, men understreger blot, hvor forskelligt Forholdene har ligget.

Det er den nuværende Regerings Opgave at søge at fastlægge Danmarks kommende Udenrigspolitik, og det tør sikkert siges, at i den Udstrækning dette kan ske i Enighed indenfor Regeringen, og det er der jo ingen Tvivl om der er, er det ikke paa samme Maade nødvendigt som i indrepolitiske Spørgsmaal at afvente et Valg, for at Folket kan tage Stilling til det ene eller det andet Spørgsmaal. Den nuværende Regering er saa alsidigt sammensat, repræsenterende alle Dele af Befolkningen, at dette sikkert med Rette kan hævdes. Danmarks Udenrigspolitik har da siden Ministeriets Dannelse først og fremmest gaaet ud paa at blive anerkendt som Allieret og at blive ligeberettiget Medlem af »The United Nations«. Dette er som bekendt lykkedes. Danmark naaede at komme med paa San Francisco-Konferencen og blev enstemmigt optaget som Medlem, og i det engelske Underhus blev Danmark forleden nævnt blandt de Lande, hvis Tropper havde været med til at bekæmpe Fjenden. Normal diplomatisk Forbindelse er efterhaanden opnaaet med de fleste Lande, og ganske særligt er der Grund til at understrege, at Sovjetrusland uanset de Fejl, som utvivlsomt er begaaet fra dansk Side, naturligvis under Tvang, har genoptaget den normale diplomatiske Forbindelse med Danmark og har svaret overmaade hjerteligt paa vort Ønske om det bedste og det stærkeste Forhold mellem Rusland og Danmark. Danmarks Udenrigspolitik vil blive præget af vort Medlemskab af den nye Verdensorganisation. Det er indenfor denne, vi skal arbejde, og vort Maal vil være at skabe et lige godt og hjerteligt Forhold til Øst og Vest. Danmark og Norden ligger paa den alfare Vej mellem Vest og Øst, og hvis vi med vore beskedne Kræfter kan medvirke til at skabe det bedste Forhold

mellem de store afgørende Nationer, vil intet være mere velkomment for os.

Før denne Krig kunde der være Fornuft i Tale om Valget mellem Folkenes Forbund og en nordisk Politik. I Dag er der efter min Opfattelse ingen Fornuft heri. Danmark maa og vil være med indenfor det nye Forbund »The United Nations«, og vi vil selvsagt haabe, at der indenfor dette kan finde et Samarbejde Sted mellem de nordiske Lande, men dette kan aldrig ske som en Modsætning til den store Linje i den internationale Politik, men kun som et Arbejde for at støtte Ret og Retfærdigheds Krav mest muligt.

Og saa vil Danmark iøvrigt ikke glemme, at der stadig er Krig i Verden, at den europæiske Krig ikke er afsluttet, men at der kun hersker Vaabenstilstand, hvor de Opgaver, der skal løses, kan stille Krav til os alle, og vi vil ej heller glemme — det viser vor hurtige og enstemmige Tilslutning til den internationale shipping pool — at der er Krig paa Liv og Død i det fjerne Østen, og at Danmark selvfølgelig vil opfylde alle de Forventninger, der med Rette kan stilles til os, og at vi ogsaa her gerne tager vor Del af Byrden, ja fordrer det.

Det skulde jo netop være Forskellen mellem Fremtid og Fortid, at man i Fortiden alene saa paa sit eget og sine egne Interesser, at man i Fremtiden forstaaer Forpligtelsen overfor andre og Forpligtelsen til at yde Ofre.

I den Retning er der ingen Forskel paa de Krav, der stilles til os i Udenrigspolitikken og i Indenrigspolitikken.

Hvad er en Værnemager?

Hr. Redaktør!

I »Frit Danmark« Nr. 7 giver De en Definition, udarbejdet af Ingeniører fra »Frit Danmark« og »Ringene«, som jeg i ét og alt kan tiltræde . . . men, der mangler, synes jeg, et enkelt Punkt — jeg kan vist bedst forklare mig ved et Eksempel:

Under Krigen arbejdede jeg paa en kendt Maskinfabrik, som vist ikke paatog sig stort mere tysk Arbejde end nødvendigt . . . men, Driftsingeniøren og Kalkulationsingeniørerne gjorde — antagelig efter højere Ordre — deres yderste for at presse Akkordpriserne saa langt ned, at vi Maskinarbejdere var udelukket fra at sabotere Tempoet, skulde vi tjene saa meget, at vi kunde ernære os og vore Paa-rørende.

Var det ikke en Slags Værnemageri?
Deres ærbødige C. B. Mehl.

Sømændenes Krav om bedre Forhold - og Udrensning (fortsat fra Side 7)

bejder faar i Land. Og for at tjene disse Penge maa han ofte arbejde 12 Timer i Døgnet sammenlignet med de øvrige Arbejders 8 Timer!

Naar Skibet er i rum Sø, maa Sømændene desuden gaa Vagt Søndagen med, da Skibet naturligvis ikke kan ligge stille af den Grund, men han faar ikke Ekstrabetaling.

Det er uundgaaeligt, at Sømændene maa tilbringe en stor Del af sit Liv borte fra Hjem og Familie. Men det vilde være rimeligt, om han saa fik Kompensation i Form af højere Løn og længere betalt Ferie end den Mand, der efter endt Arbejde kan tilbringe sin Fyraften i Familiens Skød. Det er imidlertid ikke Tilfældet.

For den særlige Risiko, der maa siges at være knyttet til Udøvelsen af Faget f. Eks. paa Grund af Storm eller Taage, er der ingen Ekstrabetaling, skønt det betragtes som noget selvfølgeligt, at der ydes Risikopræmie for Stilladsarbejde eller lign. farligt Arbejde paa Landjorden.

Tuberkulosen i Stigen blandt Søfolkene.

Hvad der heller ikke bidrager til at gøre Sømændens Hverdag mere tillokkeende, er den daarlige Kost og de daarlige Boligforhold, der ofte bydes ham om Bord. Saa utroligt det lyder, er der Eksempler paa, at Redere har set deres Interesse i at gøre Kosten saa daarlig som mulig, saa den hverken var tilstrækkelig nærende eller tilstrækkelig varieret. Igennem Lovgivningen er der ganske vist truffet Bestemmelser om Lukafers Minimumsrumindhold, men ved forskellige Fiksfakserier — som Anbringelse af Mandskabskabiner i Stævnen, hvorved Gulvfladen formindskes utilbørligt — har visse Rederier saboteret Lovens Hensigt under Overholdelse af dens Bogstav. Søfolkene mest udbredte Erhvervsygdomme Mavelidelser og Tuberkulose vilde utvivlsomt tage af i

samme Omfang, som Kost- og Boligforhold forbedredes. Ifølge »Foreningen til Tuberkulosens Bekæmpelse« er det desværre saadan for Øjeblikket, at Søfolkene staar som den eneste Befolkningsgruppe, der har en Stigning i Tuberkulose.

Rederne omgik Lovbestemmelserne.

Det er paa denne Baggrund, vore hjemvendende Søfolks Fremtidsønsker maa ses, ligesom det bliver paa disse og andre Punkter, de vil sætte ind med Krav om Revision. Børge Møller er ikke blind for, at der i Mellemkrigstiden er foretaget Forbedringer lovgivningsmæssigt set. Men dels er de for faa og utilstrækkelige, dels er de omgaaet eller ligefrem benyttet af Rederne i Sømændenes Disfavør. Da Loven saaledes bestemte, at et Skib af en vis Størrelse skulde have mindst to Matroser og tre Letmatroser (Sømænd med kun 2 Aars Uddannelse) var Følgen, at Skibe af denne Kategori, der hidtil havde haft 4 Matroser og 1 Letmatros, skar Mandskabet ned til det krævede Minimum. Det havde naturligvis ikke været Meningen med Loven.

Belært af saadanne Erfaringer sørger Søfolkene nu altid for, at en Lov med Minimumsbestemmelser samtidig fastsætter, at den ikke maa misbruges til Forringelser.

Udrensningen maa føres til Tops.

Naar Børge Møller taler om Søfolkernes Fremtidsforhaabninger, faar man i det hele taget det Indtryk, at de er iblandet en god Portion Skepsis. Sømændene er for ofte blevet skuffet, til at de rigtig tør vente sig noget af den Sympati og Taknemmelighed, de paa Grund af deres Indsats i Krigen i Øjeblikket er Genstand for. Børge Møller mener i al Fald ikke, det vil virke stimulerende paa deres Optimisme at komme hjem og stadig se Folk som *Svenningsen*, *Hvass*, *Wasgard* eller andre ligesaa kompromitterede Herrer veltilpasse i deres hidtidige Stillinger. Ikke at de ikke er sat for

Domstol eller straffede — Sømændene indser, at megen Collaborationisme maa være unddraget Strafansvar — men at de ikke er fjernede fra det offentlige Liv. Hvis Udrensningen ikke føres til Tops især indenfor det Ministerium, der er vores Ansigt udadtil, vil de være tilbøjelige til at tage Frihedsrusen som en forbigaaende Stemning og Løfterne for tomme og hurtigt glemte. De har endnu i tydelig Erindring, hvordan det gik efter forrige Verdenskrig, hvor de, som de bittert udtrykker det, fik »Stene for Brød«. Der blev rejst dem et Monument ved Langelinie, men den 8-Timers Arbejdsdag mistede de omtrent ligesaa hurtigt, som de havde faaet den.

De Søfarendes Internationale Frihedsbrev.

Saadan skulde det ikke gerne gaa denne Gang. Hvad de danske Sømænd kræver, er ikke blot, hvad andre Arbejdere, som før nævnt, forlængst har opnaaet. Men det er tillige, hvad de Søfarendes internationale Organisationer nu i sluttet Front stiller de respektive Lande og Regeringer som Mindstekrav.

Naar vore Søfolk, forhaabentlig snart, vender hjem, har de med sig i Lommen en lille Brochure. De har kun givet sixpence for den, men de vil ikke sælge den for mangt i Verden. Hvis Danmark ikke langt om længe, alt for sent, sørger for sine Søfolk lige saa godt som for sine øvrige Arbejdere, vil der en Dag komme en Deputation til Christiansborg, og en Sømænd vil tage Brochuren op af Lommen og læse højt af »De Søfarendes internationale Frihedsbrev«. Han vil gøre det i Bevidstheden om kun at kræve, hvad der er ret og rimeligt, og bag sig vil han have hele den frie Verdens Søfolk, de Mænd, der sejlede Sejren hjem.

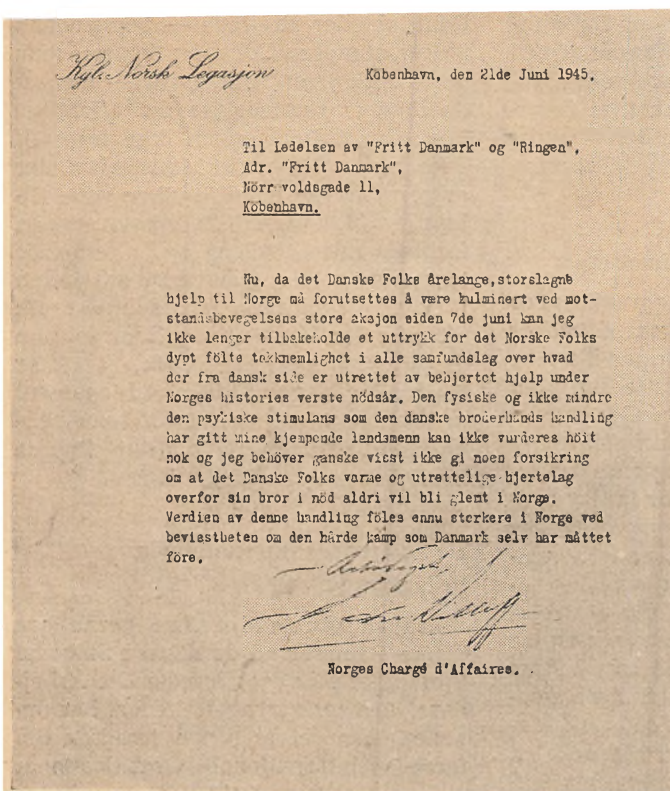
Men helst skulde det ikke komme saa vidt. Regering og Rigsdag maa komme ham i Forkøbet. Er det for meget, om Danmark takker sine Søfolk ved at ligestille dem med Landets øvrige Arbejdere og give dem Del i Goder, de alerede længe har nydt?

Skæven i Broderøjet (fortsat fra Side 12)

Modstandsvilje ogsaa havde staaet bag Afgørelsen, som den Gang faldt. Og ud fra de samme Følelser vilde det have gjort mig meget ondt, dersom mit Folks aarhundredlange Frihedskamp var mundet ud i den Opfattelse ude og hjemme, at Island havde faaet sin Frihed foræret efter nogle Skaaltaler ved et Frokostbord. Det er højst diskutabelt, om et Folk kan paaberaabe sine Vanskeligheder som en Begrundelse for, at et andet Folk skal udsætte et Spørgsmaal, der mere end noget andet har med dets nationale Linje og Livsvilje at gøre. Vor Nordiskhed skal ikke og kan ikke

bestaa i underdanig Leflen for hinandens ufolkelige Tilbøjeligheder, men i et ligestillet Personlighedsforhold paa alle Omraader.

Danmark var bleven utaalmodig efter at vinde sin Frihed efter fem Aars Forløb. Og selv om Danskernes »Beskyttelse« af Island ikke har haft saa mørke Sider som Tyskernes »Beskyttelse« af Danmark, saa maa man dog mene, at det ikke er helt unaturligt, at det islandske Folk var blevet utaalmodigt — ja, barnligt ivrig efter at smygge de sidste Minder om Ufriheden af sig, naar det havde ventet paa den Dag, ikke i fem Aar, men i 6—700 Aar.

Talaks 1 16/6-45

I nåden skal man
lave sine venner
å ligene.
I disse 5 år har
vi lært dere å
ligene som gode
feller og brødre
hvis gjen vi gjen
ne ser innst og
håber å få gjen
gjeldt. Nordmenn

TO NORSKE TAKKEBREVE

Norges Minister i Danmark, N. Chr. Ditleff, har sendt Frihedsbevægelsen en Tak for dens Medvirken ved Indsamlingen af Madvarer til Norge. — Ved Siden af ses et anonymt Brev, som sammen med en Buket Blomster blev overrakt Lederen af den danske Delegation som et Udtryk for norsk Taknemmelighed.

I øvrigt har Nordmændene ogsaa vist deres Taknemmelighed paa anden Maade. Der indsamles i disse Dage i Norge Penge til

Dansk Delegation i Oslo

Paa Frihedsbevægelsens Vegne afleverede en dansk Delegation paa 20 Medlemmer de Madvarer, som var indsamlet i Forbindelse med »Norges Dag«. Delegationen omfattede Repræsentanter for »Frit Danmark«, »Ringen«, »Bopa«, »Holger Danske«, »Komiteen for Norges Dag« og »Danforce«. Besøget i Oslo varede fra den 15.—20. Juni, og Nordmændene gav Danskerne en straalende Modtagelse. Delegationen var den norske Hjemmefronts Gæster under hele Besøget, og Hjemmestyrkerne inviterede til adskillige Sammenkomster, bl. a. en straalende Aften og Nat i Lutvannet i Østermarka et Par Mil Øst for Oslo i en tidligere tysk Forlægning i Bjergene. Norsk Røde Kors inviterede paa Souper i Rokokkosa-

len paa »Grand«, og Oslo By gav Lunch oppe paa Frognersæteren. Desuden var Danskerne inviteret paa Biludflugt til Sundøva, til Festforestilling i »Chat Noir« og til Hjemmestyrkernes Parade i Sandvika.

Som Afslutning paa det straalende Besøg i Oslo, hvor Venskabet mellem Norge og Danmark og Samhørighedsfølelsen mellem den norske Hjemmefront og den danske Modstandsbevægelse bekræftedes, indbød Delegationen paa den danske Modstandsbevægelses Vegne den norske Frihedsbevægelse til at sende en Delegation paa 50 Repræsentanter til Danmark. De norske Frihedskæmpere ventes hertil snart, og der er forberedt et omfattende Program for deres Besøg i Danmark.

Rejsningen af en Skihytte til Danskerne, og der er allerede indkommet saa meget, at »Danskehytta« er sikret.

Og endelig indsamler Nordmændene Brænde til Danmark. Man ser herover en af de Plakater, som opfordrer til Aflevering af Ved til Danmark. Overalt i Oslo ser man disse Plakater.

HOVEDLEDELSE:

Professor, dr. phil. C. A. Bodelsen
Redaktør, cand. mag. Elias Bredsdorff
Fagforeningsformand Chr. Christiansen
Redaktør Kate Fleron
Minister Mogens Fog
Redaktør Børge Houmann
Reservekirurg, dr. med. Telt Kærn
Rigsdagsstenograf Gelius Lund.
Docent Aksel Milthers.
Udenrigsminister J. Christmas Møller
Professor, dr. phil. Arne Noe-Nygaard
Civilingeniør, dr. techn. Chr. Ostentfeld
Civilingeniør Ejnar Thorsen

FRIT DANMARK

Udgivet af en Kreds af Danske
REDAKTION:

Elias Bredsdorff og Kate Fleron
(sidstn. ansvarlig overfor Presseloven)
(Træffes Kl. 14—16.)

Redaktionens Adresse:
Nørrevoldgade 11, København K.
Telefon Central 15.745.

Forretningsfører: LRS. Niels Andersen,
Ny Vestergade 13

Trykt i Det Hoffensbergske Etablissement, Kbhvn.

»Frit Danmark« udkommer ugentlig og koster 3 Kr. Kvartalet. Abonnement kan tegnes paa ethvert Posthus, hos Landpostbudene eller gennem de lokale Frit Danmark-Grupper. Bladets Løssalgspris er 30 Øre

Ekspeditionens Adresse er: Nørre Voldgade 11, København K, Telefon: Central 15.745. Abonnement kan ogsaa tegnes skriftligt eller telefonisk direkte til Ekspeditionen, hvorefter Postoprævning for Juli Kvartal vil blive udsendt.